

SØGAN UM **FØROYSKU** KOMMUNISTARNAR

VILDU HAVA REYÐA KOLLVELTING

– HEIMURIN UNDIR KALDA KRÍGNUM VAR BÝTTUR Í EIN SVART HVÍTAN HEIM OG VAR TÍ GRUNDLEGGJANDI EIN ANNAR. TÁ TAÐ ER SAGT, ER TAÐ PÚRA ÓSKILJANDI FYRI MONG, AT TAÐ HAVA VERIÐ KREFTIR Í FØROYUM, SUM VILDU KOLLVELTA FØROYSKA SAMFELAGIÐ, SIGUR PÁLL HOLM JOHANNESSEN, SUM HEVUR SKRIVAÐ BÓK UM VÍÐGONGDA VINSTRAVONGIN UNDIR KALDA KRÍGNUM

INTERVIEW

Eyðun Klaksten
eydun@socialurin.fo

Tá ið múrurin fall í 1989, var Páll Holm Johannesen ein 9 ára gamal smádrongur í Havn. Meinalest spæl fylti gerandisdagin, tá ið stóra uppgerðin var í kommunistiska Eystureuropa. Nú hevur samfelagsfrøðingurin leitað aftur um sítt føðidato og aftur til tíðina, tá ið kalda kriggið millum eystur og vestur var glóðheitt, tá ið stóru ideologirnar vóru havdar á lofti sum ævigir sannleikar, og tá ið fólk á vinstravonginum tosaðu um eina reyða kollvelting í Føroyum.

Tað var lív í á føroyska vinstravonginum í sektsti, sjeyti og áttatiárunum. Fólk vóru virkin í kommunistiskum feløgum, tey mótmæltu og gjørdu átøk, skrivaðu bløð, hildu reyðar summarlegur, diskuteraðu stóru hugsjónirnar og tosaðu nógv um eina kollvelting í Føroyum.

Páll Holm Johannesen hevur seinastu fyra árin kannað víðgongda vinstravongin í Føroyum, og um eina

vikur kemur bók út, sum hann kallar »Tey sóu reytt«. Góðar 300 síður siga søgur um vinstravongin, um fólkini, ið vóru virkin har, og um virksemi, tey høvdu.

– Fyrsta hugskotið til bókina kom eitt kvøldið, tá ið vit høvdu havt eitt tiltak í sambandi við útgávuna Krossvegir. Aftan á tiltakið prátaðu vit um ymiskt, og ein fortaldi mær um, tá ið hann einaferð hevði møtt nøkrum klaksvíkingum á einum flogvølli. Teir vóru krúnraðir, men hann helt seg minnast, at teir plagdu at hava sítt hár og skegg. Hann mátti spyrja teir, hví teir vóru rakaðir um høvdið. Jú, teir høvdu verið á inspiratiónsferð í Albania, og tað hevði verið eitt krav, at teir skuldu rakað hárið og skeggið av.

– Síðani havi eg hoyrt ymiskar søgur um tað, sum hendi á vinstravonginum, fleiri anekdotir og annað, og eg helt, at tað kundi verið áhugavert at samla hesa søguna, sum mann bara hoyrði í brotum á mannamuni. Og tað havi eg so roynt at gjørt í hesi bókini, sigur Páll Holm Johannesen.

Skuldi yvirtala fólk

Páll hevur gjørt samrøður við millum 60 og 70 fólk, men hann hevur verið noyddur at sannføra nógv av fólkunum um, at tað hevði verið eitt gott hugskot at tosa við hann um teirra vinstravendu fortíð.

– Nógv fólk hava sagt við meg, at »áðrenn eg sigi nakað sum helst, vil eg vita, hvat tú vilt við hesi bókini«. Tíðarskeiðið hjá ytsta vinstravonginum, frá fyrst í sekstiárunum til Berlinmúrurin fellur í 1989, hevur verið merkt av tabu, sigur Páll Holm Johannesen.

– Einku er at taka seg aftur at tað gátuføra við hesum tíðarskeiðnum, hevur birt forvitnið og kveikt hugin at siga søguna um tey menniskju, sum myndaðu kollveltingarsinnaða vinstravongin í Føroyum, áðrenn jarntjaldið fall.

Tað hevur verið eitt sindur ymiskt, hvussu opin fólk hava verið um vinstravendu fortíðina.

– Tá eg havi greitt nærri frá mínum ætlanum, hevur størsti parturin verið sinnaður at fortelja um hendingarnar, sum fóru fram á politiska vinstravonginum ta tíðina. Onnur hava týðiliga

hildið seg aftur við at fortelja alt, sum tey hava upplivað. Uppaftur onnur hava sýtt fyri at vera við í bókini, sigur hann.

– Tað er rættiliga tunnligt við skrivligum tilfari um virksemið hjá víðgongda vinstravonginum, og tí var neyðugt, at samrøður gjørdust bulurin í bókini. Tá eg hevði lovað fólkunum, at tað var teirra forteljing og upplivingar, eg vildi siga frá, og at tey ikki vórðu endurgivin beinleiðis í bókini, kom glið á.

– Tá ið fleiri av somu persónum, sum myndaðu kollveltingarsinnaða vinstravongin í dag sita í leiðandi sessum í embætisverki, stovnum, vinnulívi og politiskum flokkum Føroyum, kann staðfestast, at mong hava tikið eitt risa lop frá politisku hugsjónunum í sínum ungum døgum, sigur Páll.

Mugu brúka tátíðar brillur

Páll Holm Johannesen er yngri enn harða politiska stríðið millum eystur og vestur, vinstra og høgra, og tað merkir skivingina í nýggju bókini.

– Mín politiska sannføring er stoypt langt eftir, at Berlinmúrurin